અધ્યાય ૩
ગ્રંથ-પ્રયોજન

શ્રી ગણેશાય નમ: । શ્રી સરસ્વત્યૈ નમ: । શ્રી ગુરુભ્યો નમ: ।
શ્રી કુલદેવતાયૈ નમ: । શ્રી સીતારામચંદ્રાભ્યાં નમ: ।
શ્રી સદ્‌ગુરુસાઈનાથાય નમ: ।

બાબાની પરવાનગી : ગયા અધ્યાયમાં વર્ણવ્યા મુજબ શ્રી સાઈબાબાએ મને સચ્ચરિત્ર લખવાની પૂરી સંમતિ આપી. તે બોલ્યા, 'સચ્ચરિત્રલેખન સંબંધમાં હું તારી જોડે પૂરો સંમત છું. તારો ધર્મ તું બરાબર બજાવજે. મુદ્દલ ડરીશ મા. મન દૃઢ રાખજે. મારા વચનમાં શ્રદ્ધા રાખજે. મારી લીલા લખાશે તો અવિદ્યા નષ્ટ થશે. જે કોઈ ધ્યાનપૂર્વક એ લીલા સાંભળશે તેનો સંસાર પરનો રાગ ઓછો થશે અને તેના અંતરમાં પ્રેમ-ભક્તિનાં મોજાં ઉદ્‌ભવશે. મારી લીલામાં ઊંડી ડૂબકી મારનારને જ્ઞાનનાં અમૂલ્ય રત્નો પ્રાપ્ત થશે.''

એ સાંભળીને હું બહુ રાજી થયો અને નીડર તથા શ્રદ્ધાળુ બન્યો. ગ્રંથલેખન સફળ થવાનું છે એવી મનમાં ખાતરી થઈ. ત્યાર બાદ માધવરાવ દેશપાંડે (શ્યામા) સામે જોઈ સાઈબાબા બોલ્યા, ''પ્રેમથી જે માણસ મારું નામ લેશે તેના સઘળા મનોરથ હું પૂરા કરીશ અને તેની ભક્તિ વધારીશ. મારી લીલા તથા ચરિત્રનું જે ગાન કરશે તેની સર્વ પ્રકારે ઉન્નતિ થશે. પૂર્ણ ભાવથી એ ભજનારા જ્યારે મારી આ કથા સાંભળશે ત્યારે સ્વત: જ આનંદ પામશે. મારી લીલા ગાનારને હું અખંડ સંતોષ તથા પારાવાર સુખ દઈશ. તેની ખાતરી રાખજે. મને સર્વ સમર્પણ કરનાર ભક્તોને, શ્રદ્ધાથી મને ભજનાર સજ્જનોને તથા સદા પ્રેમથી મારું ધ્યાન ધરનાર જનોને અવશ્ય મુક્તિ આપવાનું મારું વચન છે. જેઓ મારું નામ જપે છે, મારી પૂજા કરે છે, મારું ચરિત્ર તથા મારી કથાનું જ ચિંતન કરે છે અને સદા મને જ સ્મરે છે તેમનામાં સંસારી ભાવ જ કેમ રહેવા પામે ? મારા ભક્તોને હું કાળની પકડમાંથી છોડાવીશ. મારી કથા સાંભળનારનાં સર્વે રોગરાઈ નષ્ટ થશે. માટે ભાવથી

મારી કથા સાંભળજો તથા તેનું ચિંતન-મનન-નિદિધ્યાસન કરજો. એ માર્ગ જ સુખ-સંતોષનો છે. એથી મારા ભક્તનાં અહંત્વ તથા અભિમાન અલોપ થશે. શ્રોતાઓનાં મનને શાંતિ થશે. જે કોઈ પૂર્ણ શ્રદ્ધાથી ધ્યાનપૂર્વક મારી કથા સાંભળશે તે પરમ મુક્તિને પામશે. 'સાઈ, સાઈ' એવા મારા નામનું સ્મરણ કરનારનાં પણ વાચિક તેમજ કાયિક સર્વ પાપ બળીને ભસ્મ થશે.''

ભક્તોને વિવિધ કામ સોંપ્યાં : શ્રી પ્રભુએ જુદા જુદા ભક્તોને વિવિધ કામ સોંપ્યાં. કેટલાકને મંદિરો, મઠો અને નદીઓના ઘાટ બાંધવાનું કામ સોંપ્યું, કેટલાકને પ્રભુ-ગુણગાનનું કામ ભળાવ્યું; કેટલાકને યાત્રાએ મોકલ્યા અને મને સચ્ચરિત્ર લખવાનું કામ સોંપ્યું. બધાં કામમાં હું માથું મારું છતાં એકેની મને પૂરી આવડત નથી. વળી આ લેખન-કામની તો મારામાં કોઈ યોગ્યતા જ નથી. તો પછી આવું કઠણ કામ શા વાસ્તે માથે લેવું ? સાઈબાબાના સત્ય ચરિત્રનું વર્ણન કરવા કોણ સમર્થ છે ? આ કઠણ કામ તો સાઈબાબાની કૃપા વડે જ થઈ શકે તેમ છે. તેથી જ્યારે મેં કલમ હાથમાં લીધી ત્યારે સાઈબાબાએ જ મારું અહંત્વ હરી લીધું. જાતે જ પોતાની કથા લખી. તેથી આ કથાવર્ણનના લેખનનો સાચો યશ તો બાબાનો જ છે, મારો નથી. જન્મે હું બ્રાહ્મણ છું છતાં મારે શ્રુતિ તથા સ્મૃતિરૂપ બે ચક્ષુ જ નથી. માટે આ સચ્ચરિત્ર લખવા હું બિલકુલ સમર્થ નથી. ઈશ્વરની કૃપા થાય ત્યારે જ મૂંગો બોલતો થાય છે તથા પંગુ-લૂલો પર્વત ઓળંગવા સમર્થ બને છે. સ્વેચ્છાનુસાર સર્વ કામ પાર પાડવાની અજબ કૃપા ભગવાનમાં સદા સ્થિત છે. મુરલીને અગર હાર્મોનિયમને પોતાનાથી સુંદર સ્વર કેમ ઉત્પન્ન થાય છે તેની કશી જ ખબર હોતી નથી. એ જ્ઞાન તો તેના વગાડનારને જ હોય છે. ચંદ્રકાન્ત મણિ દ્રવે છે તે કંઈ મણિને લીધે નથી દ્રવતો. અગર સમુદ્રમાં ભરતી ચઢે છે તે કંઈ સમુદ્રના જળને લીધે નથી હોતું.

દીવાદાંડી જેવી બાબાની કથા : સમુદ્રમાં આવેલા ખડક જોડે વહાણ અથડાઈને ભાંગી ટુકડા ન થાય તે માટે ભયની ચેતવણી અર્થે વહાણને સહીસલામત હાંકવા સારું સમુદ્રમાં અડકભર્યા સ્થળે દીવાદાંડી બાંધે છે. આ સંસારસાગરમાં સાઈબાબાની કથા આવી દીવાદાંડીનો જ હેતુ સારે છે.

આ કથા અમૃતથી યે મીઠી છે. એ વડે સંસારના માર્ગ સહેલા-સરળ બને છે. સંતોની કથા જ આશીર્વાદાત્મક હોય છે. જ્યારે એ કથા કાન દ્વારા અંતરમાં પ્રવેશે છે ત્યારે અહંત્વ-દ્વૈતપણું ભૂલી જવાય છે. જ્યારે તે હૃદયમાં સ્થિત થાય છે ત્યારે કુશંકાઓ નાસી જાય છે. અહંત્વનો મદ ઉતરી જાય છે. બુદ્ધિ પૂરી ખીલે છે. શ્રી બાબાના નિર્મળ યશનું વર્ણન કરવાથી તેમજ તેનું પ્રેમથી શ્રવણ કરવાથી ભક્તોનાં પાપ નષ્ટ થાય છે. આ કથા મુક્તિ માટેનું સાવ સાદું સાધન લેખાય છે. સતયુગમાં મુક્તિનું સાધન શમ-દમ ગણાતું હતું. ત્રેતામાં યજ્ઞ, દ્વાપરમાં પૂજા અને કલિયુગનું આ સાધનમાત્ર નામ-સ્મરણ-પ્રભુનાં ગુણગાન જ મુખ્ય છે. ચારે વર્ણના લોકો માટે આ સાધન સુગમ છે. યોગ, યજ્ઞ, ધ્યાન તથા ધારણા એ સર્વ સાધન બહુ કઠણ છે. પણ પ્રભુ શ્રી સાઈબાબાના ગુણગાન તથા કથાનું શ્રવણ-કીર્તન તો બહુ સહેલું છે. માત્ર એકધ્યાનથી તે શ્રવણ કરવું જોઈએ. એ શ્રવણ-કીર્તન વડે ઇન્દ્રિયોનો વિષયો પરનો રાગ દૂર થાય છે અને ભક્ત નિષ્કામ બની આત્મ-સાક્ષાત્કાર સાધી શકે છે. આ હેતુ લક્ષ્યમાં લઈ આ કથા-સાઈ-સચ્ચરિત્રના લેખનમાં શ્રી બાબાએ મને સહાય કરી છે. એથી શ્રી સાઈબાબાની આ કથાનું વાચન-શ્રવણ સહજ થઈ શકશે. તેમની મૂર્તિનું ધ્યાન પણ ધરી શકાશે. જેથી ગુરુ શ્રી સાઈબાબાની ભક્તિ સરળ બનશે અને વૈરાગ્ય દ્વારા સરળતાથી સાક્ષાત્કાર સાધી શકાશે. શ્રી સાઈબાબાની કૃપા વડે જ આ ગ્રંથ શ્રી સાઈ સચ્ચરિત્રામૃતની તૈયારી-લેખન શક્ય બન્યાં છે. હું તો તેમાં સાધનમાત્ર થયો છું.

સાઈબાબાનો માતૃપ્રેમ : વાછરડા પર ગાયને કેટલો બધો પ્રેમ હોય છે તે સૌ કોઈ જાણે છે. તેના આંચળ દૂધથી ફાટફાટ થાય છે અને ગાય, વાછરુને ધવડાવવા ખૂબ આતુર બને છે. વાછરુ જેવું આંચળમાં ધક્કો દે છે તેવી જ તેના આંચળમાંથી દૂધની અવિરત ધારા છૂટે છે. એ જ પ્રમાણે માતાને પણ પોતાના બાળકની બધી જરૂરિયાતની ખબર હોય છે. તેને વખતસર ધવડાવે છે, અંગરખું પહેરાવે છે, શણગાર સજાવે છે. બાળકને આ સર્વની કશી પડી હોતી નથી. માતાનો પ્રેમ જ નિ:સ્વાર્થ અજબ હોય છે. તેને તોલે કોઈ પ્રેમ આવી શકે નહિ. શિષ્યો પર સદ્‌ગુરુનો પ્રેમ પણ આ માતાના

પ્રેમ જેવો જ હોય છે. મારા પર સાઈબાબાનો પ્રેમ આ પ્રકારનો હતો, જે હું એક દૃષ્ટાંત આપીને સમજાવું.

સરકારી નોકરીમાંથી સને ૧૯૧૬માં હું નિવૃત્ત થયો. નક્કી થયેલ પેન્શન દ્વારા કુટુંબનો ગુજારો બરાબર થાય તેમ નહોતું. એ વર્ષની ગુરુ-પૂર્ણિમા ઉપર અન્ય ભક્તો જોડે હું શિરડી ગયો. તે વેળા શ્રી અણ્ણા ચિંચણીકરે જાતે જ મારે માટે સાઈબાબાને વિનંતી કરી, ''દેવ, આપ દાભોલકર પર કૃપા કરો. પેન્શનમાં તેમના કુટુંબનું પૂરું થાય તેમ નથી. તેમને કોઈ બીજી નોકરી અપાવો. આપ તેમને ચિંતામુક્ત બનાવી સુખી કરો.'' બાબા બોલ્યા, 'તેને જરૂર બીજી જગા મળશે. પણ હાલ તેણે મારી સેવા કરવાની છે. તે સુખી થશે. તેનું ભાણું સદા ભરપૂર રહેશે. તે કદી ખાલી નહિ રહે. પણ તેણે પોતાનું સર્વ લક્ષ્ય મારા પર લગાડવાનું છે. નાસ્તિક, ધર્મભ્રષ્ટ, દુષ્ટ લોકોની સંગતમાં તેણે કદી પડવાનું નથી. સર્વ જોડે નમ્રતા તથા વિવેક રાખવો. જરા ભાવથી મારી પૂજા કરવી. જો તે આટલું કરશે તો તે અખંડ સુખ સંપાદન કરશે.''

રોહિલાની કથા : શ્રી બાબાના સર્વવ્યાપી પ્રેમનું દૃષ્ટાંત રોહિલાની કથામાં મળે છે. ઊંચો, પદછંદ, મજબૂત બાંધાનો, આખલા જેવો બલવાન એક રોહિલો લાંબી કફની પહેરી શિરડીમાં આવ્યો અને સાઈબાબા પરની ભક્તિને લીધે શિરડીમાં જ રહી ગયો. ઊંચા કર્કશ સાદથી તે રાત-દિવસ કલમા પઢતો અને 'અલ્લા હો અકબર' એવી બૂમો પાડતો. દિવસના ભાગમાં તો ગામના માણસો ખેતર-વાડીએ કામે ગયા હોય. પણ રાત્રે ઘેર આવી વાળુ કરી સૂતા હોય ત્યારે આ રોહિલાના કર્કશ બરાડા તેમના કાને પડતાં જ તેમની ઊંઘ ઊડી જતી અને લોકો કંટાળી જતા. થોડા દહાડા તો તેમણે આ ત્રાસ શાન્તિથી સહન કર્યો પણ જ્યારે તે છેક અસહ્ય બન્યો ત્યારે તે બધા બાબા પાસે અરજ કરવા આવ્યા કે જેથી બાબા તેને ઠપકો દઈ આ ત્રાસ નિવારે. પણ બાબાએ લોકાની આ અરજ પર કંઈ ધ્યાન આપ્યું નહિ, ઊલટા તેમના ઉધડા લીધા અને સૌને પોત-પોતાના કામધંધા પર ધ્યાન આપવાની સલાહ આપી. બાબા બોલ્યા, 'એ રોહિલાની વહુ 'ઝંટિપ્પી' બહુ ખરાબ છે. તે અહીં આવી એ રોહિલાને તેમજ મને હેરાન કરે છે પણ રોહિલાના

કલમા (પ્રાર્થના) સાંભળીને અંદર આવવાની તેની હિંમત ચાલતી નથી. જેથી અમે સુખશાન્તિમાં રહીએ છીએ.'' ખરી રીતે આ રોહિલાને કોઈ બૈરી જ નહોતી. પણ તેની સ્ત્રી એટલે દુર્બુદ્ધિ એવું કહેવાનો બાબાનો હેતુ હતો. પ્રભુની પ્રાર્થના તથા આર્તનાદ બાબાને ગમતાં હતાં. તેથી જ તેમણે રોહિલાનો પક્ષ લીધો અને લોકોને પણ એ ત્રાસ સહન કરવાની આજ્ઞા આપી. પણ યોગ્ય સમય આવતાં જ એ ત્રાસ દૂર થવાનો જ હતો.

બાબાનાં અમૃત જેવાં અગિયાર વચનો : એક દહાડો આરતી થઈ રહ્યા પછી લોકો ઘેર જતા હતા ત્યારે બાબાએ તેમને સર્વને સંબોધીને નીચેનાં શીખવચનો કહ્યાં : ''તમે ગમે તે સ્થળે હો અગર ગમે તે કામ કરતાં હો પણ તે વેળા મારી આટલી વાત બરાબર સ્મરણમાં રાખજો કે તમે જે કંઈ કરો છો તે સર્વ હું જાણું છું. સર્વના હૃદયમાં હું બેઠો છું. સર્વનો ઈશ્વર હું છું. પ્રાણીમાત્રમાં-ચર-અચર જગતમાં હું વ્યાપેલો છું. આ વિશ્વના નાટકનો સૂત્રધાર જ હું છું. સર્વ પ્રાણીઓને તેમજ ત્રણે ગુણોના સામ્યનો ઉદ્‌ગમ મારામાંથી જ થયેલ છે. સર્વનો પ્રેરક, સર્જક, રક્ષક, સંહારક હું જ છું. મારી ભક્તિ કરનારને કોઈ કશી જ હાનિ કરી શકે તેમ નથી. પણ મને ભૂલી જનારને માયાના ચાબખાનો માર ખમવો પડશે. તમામ જીવ-જંતુ ચરાચર જગત મારું સ્વરૂપ મારો દેહ જ છે.''

આ કિંમતી-સુંદર વચનો સાંભળતાં જ મેં મારા ગુરુની જ સેવા કરવાનો મનમાં પાક્કો સંકલ્પ કર્યો. પણ શ્રી અણ્ણા ચિંચણીકરના મારે અંગેના પ્રશ્ન, જેનો ઉત્તર બાબાએ આપ્યો હતો તે મારા મનમાં ઘોળાવા લાગ્યો. બાબાએ તેને કહેલું તે પ્રમાણે થશે કે કેમ તેના વિચારે હું ચઢી ગયો. પણ પછીથી જે બન્યું હતું તે પરથી મારી ખાતરી થઈ કે બાબાનાં વચનો સાચાં જ હતાં. મને બીજી સરકારી નોકરી મળી. પણ તે થોડા સમયની જ હતી. તેથી તેમાંથી છૂટો થઈ હું મારા ગુરુ સાઈબાબાની સેવામાં જ નિયુક્ત થયો.

આ અધ્યાય સમાપ્ત કરતાં પહેલાં હું મારા વાચકોને ઊંઘ, આળસ, મનોવેગ, ઇન્દ્રિયોનાં રાગ ઇત્યાદિ આવરણોને દૂર કરી શ્રી સાઈબાબાની કથા એકધ્યાનથી વાંચવા-સાંભળવાની વિનંતી કરું છું. સૌ બાબા પર નિર્વ્યાજ

પ્રેમ રાખજો. ભક્તિની ગૂઢતા સમજજો. બીજા કોઈ સાધનમાં કદી પડશો જ નહિ. માત્ર શ્રી સાઈબાબાની આ કથા-શ્રવણના સાદા ઇલાજને જ પકડી રાખજો. એથી તમારું અજ્ઞાન નિર્મૂળ થશે અને નિ:શંક તમે મુક્તિ પામશો. લોભિયો ગમે ત્યાં ભટકતો હશે પણ તે સદા પોતાના દાટેલા ધન વિષેના વિચારોમાં જ મગ્ન રહેશે. એવી રીતે તમો સૌ ભક્તોના હૃદયમાં શ્રી સાઈબાબાનો જ સદા વાસ હજો.

હવે પછીના અધ્યાયમાં શ્રી સાઈબાબાના પ્રાગટ્યની કથા કહીશું.

સ્વસ્તિ શ્રી સંતસજ્જનપ્રેરિતે ભક્ત હેમાડપંત વિરચિતે
શ્રી સાઈસમર્થ સચ્ચરિત્રે ગ્રંથ-પ્રયોજનં નામ
ત્રીજો અધ્યાય: સંપૂર્ણ ।
શ્રી સદ્‌ગુરુ સાઈનાથાર્પણમસ્તુ । શુભં ભવતુ ।